

RIKSDAGENS SVAR 33/2001 rd

Regeringens proposition med förslag till lagstiftning om domarjäv

Ärende

Regeringen har till 2000 års riksdag överlämnat sin proposition med förslag till lagstiftning om domarjäv (RP 78/2000 rd).

Beredning i utskott

Lagutskottet har i ärendet lämnat sitt betänkande (LaUB 6/2001 rd).

Beslut

Nu församlade riksdag har antagit följande lagar:

Lag

om ändring av rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i rättegångsbalken 13 kap., 15 kap. 3 § 3 mom. och 22 kap. 2 § 3 mom.,
dessa lagrum sådana de lyder, 13 kap. jämte ändringar, 15 kap. 3 § 3 mom. i lag 497/1958 och 22 kap. 2 § 3 mom. i lag 1064/1991, som följer:

13 kap.

Om domarjäv

1 §

En domare får inte behandla ett ärende, om domaren är jävig så som avses i detta kapitel.

En domare får dock utan hinder av 1 mom. avgöra en brådsakande fråga som inte inverkar på avgörandet i huvudsaken, om en ojävig domare inte kan fås utan dröjsmål.

2 §

Vad som i detta kapitel bestäms om domare tillämpas också på domstolens övriga ledamöter samt på föredragande, protokollförare och dem som i domstolen avgör ett ärende eller kan vara närvarande när det avgörs.

Vad som i detta kapitel bestäms om parter gäller också målsägande, intervenienter och personer som skall höras och som kan jämföras med en part. Med vittne avses också en annan person som skall höras i bevissyfte.

3 §

I detta kapitel avses med närstående

1) domarens make samt barn, barnbarn, syskon, föräldrar, far- och morföräldrar samt den som på något annat sätt står domaren särskilt nära liksom även dessa personers makar,

2) domarens föräldrars syskon jämte makar, domarens syskonbarn och tidigare make till domaren, samt

3) domarens makes barn, barnbarn, syskon, föräldrar och far- och morföräldrar liksom även

dessas personers makar och domarens makes syskonbarn.

Med makar avses äkta makar och personer som lever under äktenskapsliknande förhållanden. Som närstående enligt 1 mom. anses också motsvarande halvsläkting.

4 §

En domare är jävig i ett ärende i vilket

1) domaren eller en närstående till domaren är part,

2) domaren eller en närstående till domaren är eller har varit företrädare, biträde eller ombud för en part,

3) domaren är eller har varit vittne eller sakkunnig,

4) en närstående till domaren är vittne eller sakkunnig, eller i vilket en närstående tidigare under behandlingen har hörts i denna egenskap och avgörandet i ärendet för sin del kan vara beroende av detta, eller

5) avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för domaren, för en i 3 § 1 mom. 1 punkten avsedd närstående till domaren eller för en person som domaren eller en närstående till honom eller henne företräder.

Med företrädare avses i 1 mom. 2 och 5 punkten en vårdnadshavare eller intressebevakare eller någon annan med dem jämförbar företrädare för en fysisk person.

5 §

En domare är jävig, om domaren eller en i 3 § 1 mom. 1 punkten avsedd närstående till honom eller henne

1) är medlem av styrelsen, förvaltningsrådet eller något därmed jämförbart organ eller är verkställande direktör eller innehar motsvarande ställning i en sammanslutning, en stiftelse, en offentligrättslig inrättning eller ett offentligrättsligt affärsverk, eller

2) innehar en ställning där personen i fråga beslutar om förande av statens, en kommuns eller något annat offentligt samfunds talan i saken, och

den i 1 eller 2 punkten avsedda juridiska personen är part i ärendet eller avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för den.

6 §

En domare är jävig, om

1) en part är motpart till domaren eller till en i 3 § 1 mom. 1 punkten avsedd närstående till domaren i någon annan rättegång eller i ett ärende som behandlas av en myndighet, eller

2) domaren på grundval av anställning eller annars står i ett sådant förhållande till en part att det, i synnerhet med beaktande av arten av det ärende som behandlas, finns grundad anledning att ifrågasätta domarens opartiskhet i saken.

Med stöd av 1 mom. uppkommer jäv inte enbart på grund av att staten, en kommun eller något annat offentligt samfund är part, och inte heller om motparten har anhängiggjort ett ärende som avses i 1 mom. 1 punkten för att orsaka jäv eller annars uppenbart utan grund.

Ett sådant förhållande till en part som grundar sig på en normal kundrelation eller normalt ägande eller på någon med dessa jämförbar omständighet orsakar inte jäv som avses i 1 mom. 2 punkten.

7 §

En domare är jävig, om domaren eller en sådan närstående till domaren som avses i 3 § 1 mom. 1 punkten har behandlat samma ärende i en annan domstol, hos någon annan myndighet eller som skiljeman. En domare är också jävig om han eller hon är part i ett likadant ärende och detta ärendes art eller de verkningar som det ärende som domaren behandlar har för domarens eget ärende ger grundad anledning att ifrågasätta domarens opartiskhet i saken.

En domare är jävig att på nytt i samma domstol behandla samma ärende eller en del av det, om det finns grundad anledning att misstänka att domaren har en förhandsinställning i saken på grund av ett avgörande som domaren tidigare har träffat i saken eller av någon annan särskild orsak.

En domare är också jävig om någon annan omständighet som kan jämföras med de omständigheter som avses i detta kapitel ger grundad anledning att ifrågasätta domarens opartiskhet i saken.

8 §

En part skall framställa invändning om domarjäv så snart parten börjar föra talan i saken och har fått veta vilka domare som deltar i behandlingen av ärendet. Om en part senare får kännedom om en omständighet som kan ha betydelse för jävsbedömningen, skall invändning på basis av denna omständighet framställas utan dröjsmål. Parten skall motivera invändningen och samtidigt uppge när kännedom om grunden för den har erhållits. En part kan inte längre efter det att domaren har avgjort ärendet åberopa en omständighet som parten har haft kännedom om och som är beroende av prövning med tanke på jävsbedömningen, utom om parten visar att det har funnits giltiga skäl för att inte framställa invändningen tidigare.

9 §

En invändning om domarjäv avgörs i den domstol där huvudsaken behandlas. Invändningen kan också avgöras vid skriftligt förfarande. Domstolen kan också på eget initiativ ta upp frågan om jäv för avgörande.

I frågor som gäller domarjäv är tingsrätten domför med en lagfaren medlem. Om hovrätternas och högsta domstolens domförhet bestäms särskilt.

En domare mot vilken jäv har anförts får själv avgöra jävsinvändningen endast om domstolen inte är domför utan domaren och en ojävig do-

mare inte utan avsevärt dröjsmål kan fås i stället för honom eller henne. En domare mot vilken jäv har anförts får också avgöra en invändning som är uppenbart grundlös.

15 kap.

Om rättegångsombud

3 §

Den som står i ett i 13 kap. 3 § avsett förhållande till en sådan medlem av rätten som behandlar ett mål eller ärende får inte biträda eller vara ombud för en part i målet eller ärendet. Inte heller får den vara ombud eller biträde som har deltagit i behandlingen av målet eller ärendet som medlem, föredragande eller protokollförare vid en domstol eller som i saken har varit ombud eller biträde för motparten.

22 kap.

Tingsrättens protokoll

2 §

Protokollet skall enligt ordförandens anvisningar föras av en tjänsteman vid domstolen eller av särskilda skäl av ordföranden eller en av denne förordnad lagfaren medlem av domstolen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ett ärende som anhängiggjorts före denna lags ikraftträdande tillämpas dock de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.

Lag

om ändring av lagen om utnämning av domare

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen den 25 februari 2000 om utnämning av domare (205/2000) en ny 19 a § som följer:

3 kap.

Domare för viss tid

19 a §

Förordnande av en ojävig domare

Högsta domstolen kan vid behov till en hovrätt eller en specialdomstol i stället för en domare som är jävig förordna en annan domare som uppfyller behörighetsvillkoren. Högsta förvalt-

ningsdomstolen kan på motsvarande sätt förordna en domare till en förvaltningsdomstol.

En hovrätt kan vid behov förordna en lagfaren medlem av en annan tingsrätt inom samma hovrättsdistrikt eller en ledamot av eller en assessor eller fiskal vid hovrätten att i tingsrätten i stället för den jäviga domaren behandla en jävsinvändning eller huvudsaken.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lag

om ändring av 76 § förvaltningsprocesslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i förvaltningsprocesslagen av den 26 juli 1996 (586/1996) 76 § som följer:

76 §

Jäv

Om jäv för en person som behandlar ett besvärssärende samt om framställande och behandling av en jävsinvändning gäller i tillämpliga de-

lar vad som i 13 kap. rättegångsbalken bestäms om domarjäv.

Vid behandlingen av ett besvärssärende iaktas även 1 kap. 6 § rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lag

om upphävande av 19 § lagen om förvaltningsdomstolarna

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §	2 §
Genom denna lag upphävs 19 § lagen den 26 mars 1999 om förvaltningsdomstolarna (430/1999).	Denna lag träder i kraft den 20 .

Lag

om ändring av 8 § lagen om arbetsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 8 § lagen den 31 juli 1974 om arbetsdomstolen (646/1974), sådant detta lagrum lyder i lagarna 1007/1982, 951/1993, 252/1994 och 59/2001, ett nytt 7 mom. som följer:

8 §	arbetsgivarsidan och den andra arbetstagar- eller tjänstemannasidan.
— — — — —	_____
Vid avgörande av invändningar om domarjäv är arbetsdomstolen beslutför med ordföranden och två ledamöter, av vilka den ena företräder	Denna lag träder i kraft den 20 .

Lag

om ändring av 5 § lagen om marknadsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 5 § lagen den 20 januari 1978 om marknadsdomstolen (41/1978) ett nytt 3 mom. som följer:

5 §

Denna lag träder i kraft den

20 .

— — — — —
Vid avgörande av invändningar om domarjäv
är marknadsdomstolen beslutför med ordföran-
den och två ledamöter.

Lag

om ändring av 1 kap. 8 § utsökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i utsökningslagen av den 3 december 1895 (37/1895) 1 kap. 8 § 1 mom. 1 punkten, sådan
den lyder i lag 197/1996, som följer:

1 kap.

Denna lag träder i kraft den

20 .

Allmänna stadganden

8 §

Jäv för utmättningsman

Utmättningsmannen får inte vidta verkstäl-
lighetsåtgärder i ett ärende där han är jävig. Ut-
mättningsmannen är jävig om

1) han och en part är närstående på det sätt
som avses i 13 kap. 3 § rättegångsbalken,
— — — — —

Lag

om ändring av lagen angående tillämpning med avseende å kvinna av vissa stadganden om jäv för domare och fullmäktig

I enlighet med riksdagens beslut
ändras lagen den 23 april 1926 angående tillämpning med avseende å kvinna av vissa stadganden om jäv för domare och fullmäktig (113/1926) som följer:

Vad som i 1 kap. 6 § rättegångsbalken bestäms om personer av manligt kön med avseende på släktskap eller svägerlag, gäller också kvinnor som står i likadant förhållande till var-	andra samt man och kvinna och också, på grund av äktenskapsförhållande, äkta makar.

	Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 17 april 2001
